

WESTERN
caspiant UNIVERSITY

“Azərbaycanın inkişaf
strategiyasında
Heydər Əliyev irsi”

mövzusunda multidissiplinar
Respublika elmi-praktik konfransı

01/05/2021

QƏRBİ KASPI UNİVERSİTETİ

**Ümummilli lider Heydər Əlirza oğlu Əliyevin
anadan olmasının 98-ci ildönümünə həsr olunmuş
“Azərbaycanın inkişaf strategiyasında Heydər
Əliyev irsi” mövzusunda multidissiplinar
Respublika elmi-praktik konfransı**

(Onlayn)

1 may 2021

I HISSƏ

Bakı, Azərbaycan

ASIF AZƏRELLI YARADICILIĞINDA MADDİ-MƏDƏNİYYƏT NÜMUNƏLƏRİNİN ƏKSI

Ağayev Emil Raul oğlu

ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji kolleci

Təsviri sənətin əsas janrlarından biri də natürmortdur. Asif Azərellinin müəllifi olduğu əsərlərdə xalqımızın tarixiliyi, mədəniyyət nümunələri əks olunmuşdur. Bu məqalədə rəssamın əsərləri təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Asif Azərelli, Qarabağ, rəngkarlıq, natürmort

Azərbaycan təsviri sənətinin əsas janrlarından biri də natürmortdur. Rəssamlarımız öz əsərlərində adət etdiyimiz bu janrın əsas ifadə vasitələri ilə bərabər, həmçinin milli sərvətimiz sayılan sənətkarlıq nümunələrimizi də əlavə edirlər.

Asif Azərelli yaradıcılığına nəzər yetirsək mühüm yer tutan janrlardan biri də natürmortdur. Bir-birindən maraqlı əsərlərində maddi-mədəniyyət nümunələrinin əksini, təbiətimizin bizə bəxş etdiyi gözəllikləri real, dəqiq canlandırmışdır. Xalça nümunələrimiz, güllər, meyvələr yaradıcılığında həm müstəqil bir əsər, həm də xalqımızın tarixi simvolları kimi nəzərdən keçirilir.

2005-ci ilə “Xarı bülbül” əsərini tənha öz doğma yurdu üçün darıxaraq simvolik şəkildə pəncərə önündə təsvir etmişdir. Şuşa dağlarında xarıbülbül adlanan qeyri-adi bir gözəl gül yetişir. Rəssamın təsvir etdiyi əsərdə yenidən öz doğma yurdunda daha azad çiçək açacaqdır.

Asif Azərelli yaradıcılığında çiçəklərin xüsusilə yasəmən gülünün təsviri mühüm yer tutur. “Yasəmən”(2000), “Tərəvətli yasəmən” (2010), “Yasəmən vazada” (2016) əsərlərində dünyanın əsasən tropik və subtropik bölgələrində yetişən bəyaz, bəzən qırmızı və ya sarı rəngli ləçəklərə sahib xoş ətirli bitki, gülün rənglər vasitəsilə tərəvətini hiss edə bilirik.

Qarabağın maddi mədəniyyət nümunələri rəssamın yaradıcılığında əsas ideya kimi indiki dövrümüzdə qədər qalmaqdadır. “Qarabağ atı və çiçəklər” (2017) əsərində divardan asılan çərçivənin içində XVII-XVIII əsrlərdə Qarabağ xanlığında geniş yayılan atın təsviri verilmişdir. Qarabağ atları Asiya və Qafqazda ən qədim at cinsi hesab edilir. Qarabağ atının əsas yayıldığı məkan Azərbaycan Qarabağ zonası olmuşdur. Ən yaxşı atlar Şuşa, Ağdam və bu rayonlara yaxın ərazilərdə yayılmışdır. Həmçinin çərçivənin içərisində memarlıq abidəmiz Əsgəran qalasının da əzəmətliliyini

görə bilərik. Rəssam tərəfindən çərçivənin önündə təsvir edilən rəngli çiçəkləri isə Qarabağdan toplanmışdır.

İLL 1. “Qarabağ atı və çiçəklər” (2017) (kətan, yağlı boya, 90x70 sm)

“Qarabağ atı xarıbülül ilə” əsərində çərçivənin içində yenidən Qarabağ atı ön plana çəkilməmişdir. Şuşa şəhərinin tarixi mərkəzində yerləşən və Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın iqamətgahı olmuş tarixi saray isə arxa fonda əzəmətliliyi ilə seçilir. Pənahəli xanın dövründə saray xanın iqamətgahı olmaqla bərabər, həm də xan ailəsi ilə birlikdə bu sarayda yaşamışdır. Tarixdə Qarabağ xanlarının əsas siyasi iqamətgahı ilk Qarabağ xanı Pənahəli xanın saray-qəstri olmuşdur.

İLL 2. “Qarabağ atı və xarıbülül ilə” (kətan, yağlı boya, 50x30 sm)

Meyvələr, güllərin təsviri zamanı rəssam kompozisiyalarında Azərbaycan xalçalarından da istifadə etmişdir. “Şirvan xalçası ilə natürmort” (2006) əsərində sənətkar öz ənənəsinə sadıq qalaraq, Şirvan xalçasını da canlandırmışdır. Azərbaycanın şimal-şərqində yerləşən Şirvan əyaləti təbii ehtiyatlarla yanaşı, istedadlı sənətkar ustaları ilə məşhurdur. Erkən orta əsrlər dövründən başlayaraq xalçaçılıq uzun inkişaf dövrü keçərək, qonşu ölkələrin xalq sənətinə kifayət qədər təsir göstərmişdir. Hətta intibah dövrünün dahi rəssamları öz əsərlərində həndəsi naxışlarla zəngin olan klassik Quba və Şirvan xalçalarının müxtəlif təsvirlərini bəzək elementi olaraq öz kompozisiyalarına daxil etmişlər.

“Mis qablar” (2009) natürmortunda isə qədim xalq sənət növlərindən biri hesab edilən dəmir dövründən qalma misgərlik sənətinə aid olan nümunələri görə bilərik. Bir sənət kimi onun təşəkkülü daha da inkişafı orta əsrlərdə böyük şəhərlərin misgərlik mərkəzinə çevrilməsinə gətirib çıxarıb. Azərbaycanda misgərlik sənətinin əsas mərkəzlərinin Təbriz, Gəncə, Naxçıvan, Şamaxı, Bakı, Ərdəbil, Lahic (İsmayılı) və s. olduğu söylenebilir.

“Avropalı rəssamın əsəri Naxçıvan xalçası ilə” (2003) əsərində avropa və xalqımızın tarixi mədəniyyət nümunəsi ifadəli, sintez şəkildə qarşılaşdırılmışdır. Asif Azərli yaradıcılığının sonrakı mərhələlərində də natürmortun inkişafını görə bilərik. Bu həm də müasir təsviri incəsənətimizdə bu janrının inkişafında mühüm yer tutur.

“Güllər” (2000), “Heyvalar və çiçəklər” (2002), “Yasəmən və meyvələr” (2003), “Pəncərədə çiçəklər” (2005) və digər bu tip əsərlərdə öz əlvanlığı, reallığı ilə seçilən bir-birindən maraqlı əsərlərini tamaşaçılara təqdim etmişdir.

2009-cu ildə xalqımızın tarixi sərvətlərini bir kompozisiya daxilində istifadə edən rəssam tamaşaçıya böyük estetik zövq verir. Naxçıvan İlanlı dağın arxa fondakı təsviri rəssam tərəfindən daha da əzəmətli şəkildə çatdırılmışdır. Ön hissədə isə Qarabağ xalçası və Göyçar narı əsərə bitkinlik verməklə bərabər, bir xalqın zəngin mədəniyyətə malik olmasından da xəbər verir.

2003-cü ildə Asif Azərli əsərin içində əsər prinsipinə sadıq qalaraq “Geysnboronun əsəri Qarabağ xalçası ilə” kompozisiyasını təqdim edir. Əsərdə əsas diqqət öz tarixiliyi, məşhurluğu ilə seçilən xalçanın üzərinə yönəlmişdir. Əsərdə Avropanın məşhur rəssamlarından olan Geysnboronun əsəri və Qarabağ xalçası qarşı-qarşıya qoyulmuşdur.

İLL 3. “Geysnboronun əsəri Qarabağ xalçası ilə” (2003) (kətan, yağlı boya)

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Ağayev E. “Asif Azərli yaradıcılığında Qarabağ mövzusu”, Elmi əsərlər jurnalı №27, İSSN 2221-7576, ADMİU 2019, s110-113
2. Ağayev E. “Asif Azərli yaradıcılığında mənzərə janrı”, Sivilizasiya jurnalı Cild 8 №3, 2019 (43), İSSN 2519-4003, Avrasiya universiteti, s 139-145
3. Əliyev Z. “Miniatüra üslubu yeni bədii təmayüllərin yaranması kontekstində”, “Elm, mədəniyyət və incəsənətin qarşılıqlı əlaqəsi və müasir cəmiyyətin inkişafında rolu” III respublika elmi-nəzəri konfransının materiallar toplusu, 19-20 dekabr 2019 ADMİU, s 29-37
4. Fərzəliyev Ç. “Natürmort janrı haqqında”, metodik vəsait, Bakı, 2003, 118 s

SUMMARY

REFLECTION OF MATERIAL-CULTURAL SAMPLES IN ASIF AZERELLI'S WORKS

One of the main genres of fine arts is still life. The works authored by Asif Azerelli reflect the history and culture of our people. This article analyzes the artist's works.

Keywords: Azerbaijan, Asif Azerelli, Karabakh, painting, still life

РЕЗЮМЕ

ОТРАЖЕНИЕ МАТЕРИАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫХ ОБРАЗЦОВ В ТВОРЧЕСТВЕ АСИФА АЗЕРЕЛЛИ

Один из основных жанров изобразительного искусства - натюрморт. Произведения Асифа Азарелли отражают историю и культуру нашего народа. В статье анализируются работы художника.

Ключевые слова: Азербайджан, Асиф Азерелли, Карабах, живопись, натюрморт